

УДК: 378.1

DOI 10.33514/1694-7851-2024-2/2-95-100

Мырзадаирова Д.Ш.

педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин м.а.
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.
myrzadairova73@mail.ru.

Култаева Г.Б.

магистрант
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.
gulzina0610@gmail.com

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТЫН ОКУУЧУЛАРЫН ИНТЕРАКТИВДҮҮ ОКУТУУ ЫКМАЛАРЫН КОЛДОНУУ

Аннотация: макалада жаңы ыкмаларды колдонуу аркылуу окуучулардын сөз байлыгын өстүрүү, аларды команда менен иштөөгө көнүктүрүү жөндөмдөрү каралат. Башталгыч мектепте окуучуларды биринчи класстан баштап окутууда интерактивдүү окутуу ыкмаларын колдонуп баштаса болот. Бул окуу процессин маңыздуу, логикалык жактан толук, эмоционалдык позитивдүү жана эффективдүү кылууга жардам берет. Башталгыч мектеп курагында өзгөчө өзгөчөлүктөр бар, алар мектеп босогосун алгач аттагандыктан, сабакка көңүл буруу жөндөмү жетишсиз, ошондуктан кыймыл активдүүлүгүн жогорулатуу үчүн оюн сабактарына көбүрөөк каалоо болот.

Негизги сөздөр: жаңы ыкмалар, окутуу системасы, мектеп, башталгыч класс, кенже мектеп окуучулары, команда, лидерлик, эмоционалдык позитивдүү, ыкмалар, өзгөчөлүктөр, жетишкендиктер, сөз байлыгы.

Мырзадаирова Д.Ш.

кандидат педагогических наук, и.о. доцента
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек
myrzadairova73@mail.ru

Култаева Г.Б.

магистрант
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек
gulzina0610@gmail.com

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Аннотация: в статье рассматривается возможность увеличения словарного запаса учащихся и приучения их к работе в команде посредством использования новых методов. В начальной школе интерактивные методы обучения могут использоваться при обучении учащихся с первого класса. Это помогает сделать процесс обучения осмысленным, логически

завершенным, эмоционально позитивным и эффективным. В младшем школьном возрасте имеются особенности, так как при первом переступлении школьного порога умения уделять внимание уроку недостаточно, поэтому возникает большее стремление к игровым занятиям для повышения двигательной активности.

Ключевые слова: новые методы, система обучения, школа, начальная школа, младшие школьники, коллектив, лидерство, эмоциональная позитивность, методы, характеристики, достижения, словарный запас.

Myrzadairova D.Sh.

Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Bishkek c.

myrzadairova73@mail.ru.

Kultaeva G.B.

master's student

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Bishkek c.

gulzina0610@gmail.com

USING INTERACTIVE TEACHING METHODS FOR ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Annotation: the article discusses the possibility of increasing students' vocabulary and teaching them to work in a team through the use of new methods. In primary school, interactive teaching methods can be used to teach students from the first grade. This helps make the learning process meaningful, logically complete, emotionally positive and effective. At primary school age, there are peculiarities, since when one first crosses the school threshold, the ability to pay attention to the lesson is not enough, so there is a greater desire for play activities to increase motor activity.

Key words: new methods, education system, school, primary school, primary schoolchildren, team, leadership, emotional positivity, methods, characteristics, achievements, vocabulary.

Заманбап билим берүү системасы жана коомдун өнүгүү тенденциясы билим берүү чөйрөсүн өнүктүрүүгө жаңы ыкмаларды талап кылууда. Интерактивдүү ыкмалар билим берүү процессинде инсанга багытталган мамилени камсыз кылууга жардам берет.

Башталгыч мектепте интерактивдүү окутуу ыкмаларын окуучуларды биринчи класстан баштап окутуу үчүн колдонсо болот. Бул окуу процессин маңыздуу, логикалык жактан толук, эмоционалдык позитивдүү жана натыйжалуураак кылууга жардам берет. Башталгыч мектеп курагында спецификалык жаш өзгөчөлүктөр бар: мектеп босогосун алгач аттап жаткандыктан сабакка көңүл буруу жөндөмдүүлүктөрү жокко эсе, ошондуктан кыймыл активдүүлүгүн жогорулатуу үчүн оюн сабактарына көбүрөөк каалоо тилектери бар. Ар бир окуучунун дүйнөнү таанып-билүү кызыкчылыктары, кабыл алуусу ар түрдүү. Сабактын жүрүшүндө балдардын эсинде көпкө сактап калуу үчүн активдүү жана кызыктуу сабактарды уюштуруу зарыл. Интерактивдүү ыкмаларды колдонуу – мектеп окуучуларынын когнитивдик активдүүлүгүн жогорулатууга жардам берет. Интерактивдүү окутуу ыкмалары – окуучулардын бири-бири менен жана мугалим менен билим берүүчү, ишкердик, ролдук

оюндар, талкуулар түрүндө өз ара аракеттенүүсүн уюштуруу эрежелеринин системасы, мында жаңы тажрыйба өздөштүрүлүп, жаңы билимдер алынат.

Интерактивдүү ыкмалар төмөнкү маселелерди чечет:

- окуу материалын өздөштүрүү процессине окуучулардын активдүү катышуусу;
- когнитивдик мотивацияны жогорулатуу;
- ийгиликтүү коммуникациялык көндүмдөрдү үйрөтүү;
- өз алдынча окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү;
- лидерлик сапаттарды өнүктүрүү;
- командада иштөө жөндөмүн өстүрүү;
- натыйжаларга жетишүү үчүн иш-чаралар үчүн жоопкерчиликти ала билүүгө көнүгүү.

Сабакты интерактивдүү ыкмаларды колдонууда окуучулардын дээрлик бардыгы окуу процессине тартылып, алар билгендерин жана ойлогон нерселерин түшүнүүгө, ой жүгүртүүгө мүмкүнчүлүк ала тургандай уюштурулат. Окуу процессинде окуучулардын биргелешкен активдүүлүгү, окуу материалын өздөштүрүү ар бир башталгыч класстын окуучусунун өзүнүн өзгөчө жеке оюн түшүнө билүүсү.

Башталгыч мектепте окутуунун интерактивдүү формаларын максатка ылайык колдонуу бүтүндөй сабактын максаттары жана анын этаптары менен өзүнчө аныкталат.

Кенже мектеп окуучулары үчүн окуу процессин уюштуруу тандоо жана кыска мөөнөттүү мүнөзгө ээ. Окуу процесси сабактын белгилүү бир этабында белгилүү бир максат менен жана белгилүү бир мөөнөттө уюштурулушу мүмкүн. Интерактивдүү ыкманы колдонуунун натыйжалуулугунун даражасы интерактивдүү окутууну колдонуунун маанилүү шарты болуп саналат.

Ошентип, башталгыч класстарда сабактарда окутуунун интерактивдүү ыкмаларын колдонуу материалды кызыктуу, жаркын, элестетүү жана жеткиликтүү формада окутууга мүмкүндүк берет, окуунун жакшырышына өбөлгө түзөт, билимге кызыгууну ойготот, инсандык, коммуникативдик, социалдык жана интеллектуалдык компетенттүүлүктү калыптандырат.

Башталгыч мектеп – бул баланын жашоосундагы өзгөчө баалуу, принципиалдуу жаңы этап: системалуу окутуу билим берүү мекемесинде башталат, анын тышкы дүйнө менен өз ара аракеттенүү чөйрөсү кеңейет, социалдык статусу өзгөрөт жана өзүн көрсөтүүгө болгон муктаждык өсөт.

Мурунку билим берүү системасы түзүлгөн учурга салыштырмалуу азыркы балдар абдан өзгөрдү. Биринчиден, **Z муундун балдары техника өнүккөн, жаңы ачылыштарга бай мезгилдин балдары.** Ушул кылымдагы балдардын өнүгүүсүндөгү социалдык абал өзгөрдү:

Балдардын аң-сезими кескин өстү.

- Азыркы балдар аз окушат, өзгөчө классикалык көркөм адабиятты окушат. Окуу маданиятынын төмөндүгүнүн түздөн-түз кесепети мектепте окуунун кыйынчылыгы, ар кандай жанрдагы текстти семантикалык талдоо мүмкүн эместиги жана иш-аракеттин ички планынын түзүлбөгөндүгү менен байланышкан; логикалык ой жүгүртүүнү жана фантазияны өнүктүрүүдө кыйынчылыктар жаралат.

Заманбап балдардын жашоо иш-аракеттери курдаштары менен чектелген байланыш менен мүнөздөлөт. Оюндар, биргелешкен иш-чаралар жана балдар менен теңтуштардын

кызматташуусу көбүнчө кичинекей мектеп окуучуларына жеткиликсиз. Бул жагдай балдардын моралдык нормалардын жана адеп-ахлактык принциптердин тутумун өздөштүрүүсүн олуттуу кыйындатат жана коммуникативдик компетенттүүлүктүн жана эмоционалдык жоопкердүүлүктүн калыптанышына тоскоолдук кылат.

Заманбап балдардын көбү балдар уюмдарынын иш-чараларына катышпайт жана ошого жараша лидерликте жана командада иштөөдө, кызматташууда жана өз ара жардамдашууда, коомдук жыргалчылык үчүн жана өз жолдоштору менен жакындарынын жыргалчылыгы үчүн иштөө тажрыйбасын алуу мүмкүнчүлүгүнөн ажырап калышат.

Балдардын психикалык жана когнитивдик өнүгүү деңгээлине жараша поляризация, когнитивдик кызыкчылыктын жана демилгелүүлүгүнүн калыптанышы байкалат. Таланттуу жана жөндөмдүү балдардын үлүшүнүн өсүшү менен бирге тобокелдик топторунун категориясына балдардын саны көбөйүүдө – «интеллектуалдык жактан пассивдүү», «окуу жагынан кыйынчылыктары бар» балдар жана жөн гана көйгөйлүү балдар өсүп келүүдө. Тобокелге дуушар болгон балдардын аялуулугун жогорулатуу, өнүгүүнүн кыйынчылыктарын социалдык жана психологиялык-педагогикалык компенсациялоонун зарылдыгын эске алуу менен билим берүү процессин өркүндөтүүнү талап кылат.

- Бүгүнкү күндө балдар өз ойлорун ачык айтып, коргоп, бийликтен күмөн санап, жаңы тажрыйбаларды кабыл алууга жана дүйнөнү изилдөөгө даяр. Ошол эле учурда дүйнөгө болгон ишенимдин төмөндөшү байкалат, балдар көбүнчө кастык, тынчсыздануу жана белгисиздик сезимдерин сезишет.

Азыркы педагогикага багытталган

- бала окууну үйрөндү,
- билимдин энергиясын, жаңы билимге ээ болууга дайыма умтулууну ачты.

Окуу процессинин ийгилиги көбүнчө мамилелерден көз каранды:

Мугалимдер балдар менен;

Балдар бири-бири менен;

Мугалим ар бир окуучу менен жеке баарлашуу;

Топ менен иштөө ж.б.

Бул ыкмалар билим берүү процессинде инсанга багытталган мамилени камсыз кылууга жардам берет.

Интерактивдүү окутуу ыкмасы төмөнкү маселелерди чечүүгө мүмкүндүк берет:

- Окуу материалын өздөштүрүү процессине ар бир окуучуну активдүү болууга үгүттөт;
- Когнитивдик мотивацияны жогорулатат;
- Ийгиликтүү баарлашуу көндүмдөрүн үйрөтөт (бири-бирин угуу жана диалог куруу, тактоо үчүн суроолорду берүү; бири-бирин сыйлоого үйрөтөт);
- Өз алдынча окуу иш-аракеттери үчүн көндүмдөрдү өнүктүрөт;
- Лидерликке көнүктүрөт;
- Команда менен жана команда ичинде иштөө жөндөмдүүлүгүн калыптандырат;
- Натыйжаларга жетүү үчүн биргелешкен жана өз алдынча иштөөдө жоопкерчиликти алууга көнүктүрөт.

Интерактивдүү окутуунун маанилүү өзгөчөлүгү интерактивдүү каражаттарды, методдорду жана ыкмаларды колдонуу болуп саналат. Интерактивдүү окуу куралдары билим берүү процессин жабдуунун милдеттүү элементи болуп саналат. Алардын жардамы менен

мугалим окуучулар үчүн сабакты кызыктуу кыла алат, формулалардын жана мыйзамдардын артындагы жандуу жаратылыш кубулуштарын көрүүгө жардам берет.

Интерактивдүү технологиялардын негизинде курулган сабактар окуучулардын олуттуу кызыгуусун туудурат, бул биринчи кезекте класстагы иштин кадимки жана кызыксыз тартибин бузуу менен, ар бир адамга пассивдүү угуучунун ролунда болбостон, окуу процессинин активдүү катышуучусу болууга мүмкүндүк берет.

Интерактивдүү окутуунун артыкчылыгы – бардык окуучуларды активдүү ишке тартууда, ал эми салттуу окутууда мугалим материалды тез өздөштүргөн күчтүү окуучуга таянса, алсызы класста «отуруп» калат. Интерактивдүү окутуу салттуу окутууну алмаштырбайт, бирок стандарттуу сабакты жакшыраак өздөштүрүүсүнө өбөлгө түзөт жана эң негизгиси ой-пикирлерди, мамилелерди жана жүрүм-турум көндүмдөрүн калыптандырат. Өз ара түшүнүшүүнү, өз ара аракеттенүүнү, бири-бирин угууну, жогорку мотивацияны, билимдин бекемдешин камсыздайт. Ошондой эле, чыгармачылык жана фантазия, коммуникация, активдүү жашоо позициясы, командалык иштөө, индивидуалдык баалуулук, сөз эркиндиги, активдүүлүккө басым жасоо, өз ара урматтоо жана сөз эркиндиги басымдуу болот.

«Айтылышы мүмкүн эмес үнсүз тыбыштар» деген теманы окуп жатканда балдарга класста нерселерди, предметтердин сүрөттөрүн, табышмактардын жоопторун, табышмактарды табууну сунуштоого болот (ошол эле учурда столдорго, дубалдарга, терезенин босоголоруна, эшиктерге көптөгөн түрдүү материалдар илинген: фотосүрөттөр, пазлдар, темага тиешеси бар же тийешелүү табышмактары бар карточкалар) жана дептериңизге айтылбай турган үнсүз тыбыш менен беш сөздү эсиңизден жазып алыңыз жана алардын астын сызып коюңуз. Окуучулар эс тутумдагы 5 сөздү жазып бүткөндөн кийин, алар өзүн-өзү текшерүүнү жүргүзө алышат: бул үчүн алар бул сөздөрдүн сүрөттөрүн жана алардын жазылышын көрсөтүшү керек.

«Боз үй» ыкмасы – класстагы окуучулардын саны бирдей кылып 3 же 4 топко бөлүүнү камтыйт. Ар бир топ маселени талкуулап, «боз үйдүн ууктарына» (ватман кагазына) жазууларды жазат, андан кийин топтор орун алмашып, өз ойлорун кошуналарынын боз үйүнүн ууктарына кошот. Андан кийин топтор аткарылган тапшырмаларды алмашып, өз ара текшерешет. Интерактивдүү жазуу жумуштары да эффективдүү болуп саналат.

Сөздүк менен иштөөдө аналогия жана ассоциация ыкмасын колдонсо болот, бул учурда этимологиялык сөздүк жардамчы боло алат, ал сөздүн графикалык көрүнүшүн жаттап алууну механикалык эмес, окуп, көрүп кабыл алууну камсыз кылат. Этимологиялык сөздүк сөздүн келип чыгышы, түпкү мааниси тууралуу маалыматтарды камтыйт жана сөздүн тарыхый курамын тактоого жардам берет. Көбүнчө сөздүн тарыхына кайрылуу анын азыркы орфографиясын түшүнүүгө мүмкүндүк берет.

Орфографияны окутууда каталардын үстүндө иштөө маанилүү орунга ээ болушу керек, бул орфографиялык үлгүлөрдү бекемдөөнүн гана каражаты болбостон, каталардын алдын алуунун да каражаты болуп саналат. Мындай иштердин максаты – катасы бар орфографиялык сөздөрдү түшүндүрүү, сөздөрдү туура жазуу көндүмдөрүн бекемдөө, каталардын үстүндө өз алдынча иштөөгө түрткү берүү. Аларды оңдоо каталар боюнча ишти уюштуруу мугалимден көптөгөн эмгекти жана күчтү талап кылат.

Колдонулган адабияттар:

1. Интерактивдүү методдор. Артыков У.Ш. <https://multiurok.ru/files/interaktivduu-metoddor-1.html> интернет булактарынан
2. Көркөм билим берүү мектепте. Илимий методикалык журнал №2, 2019. – 13-16 бб.
3. Мугалим. Илимий-педагогикалык журнал. №33-34 2020-жыл. – 76-78 б.
4. Мырзадаирова Д.Ш. Баяндама жазууга үйрөтүү. Б.2020.

Рецензент: кандидат педагогических наук, доцент Касымалиева Г.О.